

UN SEMICENTENAR DE CREATIVITATE (1965-2015). ARHITECȚI FORMAȚI LA UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI

Aurelia CARPOV

Fig. 1. Victor Smirnov

Omul este înconjurat de arhitectură pretutindeni. De este specialist în domeniu sau nu, el (omul) se află într-o lume deosebită – lumea Arhitecturii. Mai mult decât atât, fiecare din noi face parte din această lume, aici se naște, trăiește, activează. Pe parcursul vieții omul vede și îi rămân în memorie numeroase opere de arhitectură. Nu toată lumea însă cunoaște regulile în baza cărora sunt create aceste opere de arhitectură. A face arhitectură înseamnă dorință, talent, muncă și, bineînțeles, studii.

În Moldova arhitecții sunt formați la Universitatea Tehnică a Moldovei din 1965. Deși Catedra de arhitectură a UTM a fost creată în anul 1964, odată cu întemeierea Institutului Politehnic „Serghei Lazo” din orașul Chișinău (în prezent Universitatea Tehnică a Moldovei), prima admitere a fost în septembrie 1965.

Organizarea catedrei a fost încredințată lui Victor Smirnov¹ (fig. 1), numit prin ordinul nr. 2-8 din 17 august 1964, emis de rectoratul Institutului, în calitate de șef al **Catedrei de arhitectură și construcții arhitectonice** în cadrul Facultății de Inginerie și Construcții (fig. 2).

În anul 1966, catedra sus-menționată a fost divizată, formând **Catedra elemente de construcții** și **Catedra de proiectare de arhitectură**, cea din urmă fiind condusă de Victor Smirnov până la sfârșitul anului 1974.

¹ **Victor Smirnov** – născut la Tașkent, Rusia, la 13.08.1910. A absolvit Institutul de Construcții din Tașkent, specialitatea Arhitectura. A făcut doctoratul în perioada 1943-46, la Institutul de Arhitectură din Moscova. A susținut teza de doctor în arhitectură în 1972, Moscova, cu tema *Градостроительство Молдавии*. În calitate de arhitect-șef al orașului Chișinău în perioada 1958-1963, a participat la proiectarea magistralelor orașului, a realizat un șir de proiecte remarcabile, printre care finisarea Teatrului „Mihai Eminescu”.

Pe parcursul anilor au intervenit diverse schimbări de structură, diverse denumiri, iar în funcția de șef de catedră au activat adevărate personalități.

1964-1965 – Victor Smirnov, dr. arh., conf. univ., șef catedră, **Catedra de arhitectură și construcții inginerești**.

1965-1970 – Victor Smirnov, dr. arh., conf. univ., șef catedră, **Catedra de arhitectură**.

1970-1974 – Victor Smirnov, dr. arh., conf. univ., șef catedră, **Catedra de proiectare de arhitectură și sistematizare**.

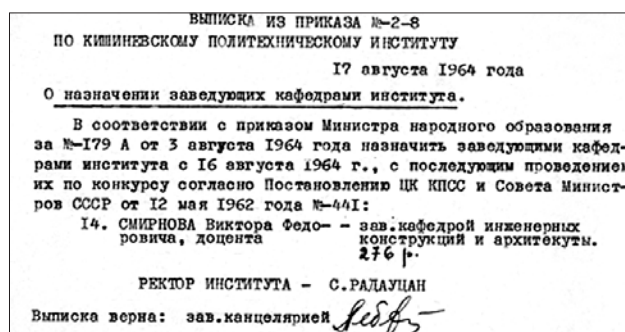

Fig. 2. Extras din dosarul personal al lui Victor Smirnov (Arhiva UTM)

În anul 1968 a fost creată **Catedra auxiliară de istoria și teoria arhitecturii**, condusă de dr. arh., conf. univ. Valentin Voițehovski².

1975-1978 – Arșavir Toramanean³, dr. arh., conf. univ., șef catedră, **Catedra proiectare de arhitectură**.

² **Valentin Voițehovski** – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Крепость в Сороках (сравнительное исследование оборонного зодчества Поднестровья на примере Сорокской крепости)*. Институт живописи, скульптуры и архитектуры им. И. Е. Репина АХ СССР, Ленинград, 1965.

³ **Arșavir Toramanean** – născut la București, la 20.06.1927, a făcut studiile liceale în capitala României. A absolvit Institutul Politehnic din Erevan, specialitatea arhitectura. A făcut studii de doctorat în perioada 1957-1961, Moscova, devenind doctor în arhitectură în 1963. În 1973 a susținut teza de doctor habilitat, la Moscova, cu tema *Влияние культурной reciproca a popoarelor din URSS*.

1978-1992 – Bronislav Morgun⁴, dr. arh., conf. univ., șef catedră, **Catedra proiectare de arhitectură**.

În anul 1981 **Catedra de istoria și teoria arhitecturii** a fost redenumită în **Catedra bazele compoziției**, iar șef de catedră a devenit Nicolai Bolșakov⁵.

În anul 1982 a fost înființată **Catedra auxiliară de desen, pictură și sculptură**, al cărei șef de catedră a fost numit criticul de artă Alexandr Petricenko.

În anul 1988, catedrele de proiectare de arhitectură, de istoria și teoria arhitecturii, de desen, pictură și sculptură au fost unite în **Catedra de arhitectură**.

1992-1993 – Evgheni Bognibov, dr. arh., conf. univ., șef catedră, **Catedra de arhitectură**.

În anul 1993, după implementarea masivă a tehnicii de calcul în activitatea de proiectare, a fost creată **Catedra de sisteme de proiectare automatizată în construcții**, șef de catedră a fost numit Mihail Șargorodski.

1993-1995 – Adriana Ianovici, dr. arh., conf. univ., șef catedră, **Catedra de arhitectură**.

1995-1999 – Alexandru Zolotuhin, dr. arh., conf. univ., șef catedră, **Catedra de arhitectură**.

1999-2009 – Vladimir Gaițaș, dr. arh., conf. univ., șef catedră, **Catedra de arhitectură**.

2010-2014 – Valeriu Lupașcu, dr. arh., conf., șef catedră, **Catedra de arhitectură**.

2014-2015 – Aurelia Carpov, dr. arh., conf. univ., șef catedră, **Catedra de arhitectură**.

În anul 2015 a fost format **Departamentul de Arhitectură** prin fuziunea catedrelor de arhitectură, de design interior, de construcții arhitectonice și sculptură, șef de departament fiind numită Aurelia Carpov.

În primii ani studenții făceau studii într-un bloc de la Buiucani, iar colectivul pedagogic era format din Victor Smirnov, Valentin Voițehovski, Evgheni Lvovski, Boris Petuhov, Vasili Lapenko, Liudmila

⁴ **Bronislav Morgun** – născut la Voronej, Rusia, la 03.03.1933, a obținut studii superioare la Institutul Politehnic din Lvov, specialitatea arhitectura. A făcut studii de doctorat în perioada 1967-1971, la Moscova, devenind doctor în arhitectură în 1971 cu tema *Problemele arhitecturii edificiilor administrative cu planificare flexibilă*. A fost repartizat să activeze la Institutul Politehnic din Moldova din 1971.

⁵ **Nicolai Bolșakov** – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Архитектурно-планировочная организация системы мест загородного кратковременного отдыха в условиях Молдавии* (18.00.04). Киевский инженерно-строительный институт, Киев, 1974.

Fig. 3. Blocul nr. 9 al UTM (foto anii 1980, arhiva Catedrei de arhitectură, UTM)

Novokreșcenova ș.a. Din 1967 lecțiile se țineau în blocul nr. 4 din strada Florilor nr. 4/1, actualul liceu „Ștefan cel Mare”.

Mare a fost bucuria studenților și a profesorilor când, la 1 februarie 1981, au trecut într-un bloc nou, proiectat și construit în mod special pentru pregătirea arhitecților. Blocul de studii nr. 9 se află pe bulevardul Dacia 39, la intersecție cu strada Cuza Vodă (în perioada sovietică, prospectul Păcii, intersecție cu strada Alexei Belski) (fig. 3).

Conform concepției urbanistice din anii 1980, propuse de arhitecții B. Benderski, S. Șoihet și A. Răzlog⁶, complexul studentesc trebuia să fie compus din cinci blocuri de studii, bloc pentru cantină, terenuri pentru sport, cămine studentești, spații de agrement. Au fost construite doar două blocuri, iar pe terenul destinat celorlalte blocuri preconizate, astăzi este construit Complexul Sportiv Zimbru (fig. 4).

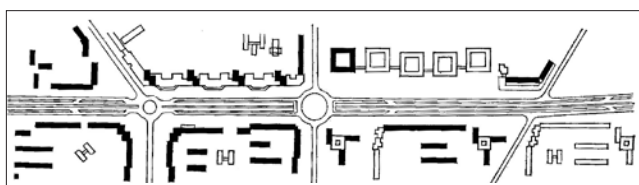

Fig. 4. Bulevardul Dacia în concepția arhitecților anilor 80 ai secolului XX

Proiectul blocului de studii nr. 9 al Facultății de Arhitectură a fost elaborat de un grup de arhitecți din cadrul Institutului Chișinău Proiect: I. Țitrin, V. Bessonov, A. Rassolov, A. Bognibov. Schema arhitectural-planimetrică a clădirii în patru nivele reprezintă un dreptunghi cu dimensiunile 42x36 m. Clădirea este secționată în patru pavilioane prin rosturi antiseismice. Trei pavilioane au pasul transversal al construcțiilor 6+6+6 m. Planimetria interioară a clădirii a fost elaborată conform caietului de sarcini pentru blocul de studii al Facultății de Arhitectură,

⁶ А.В. Колотовкин, С.М. Шойхет, И.С. Эльтман, *Архитектура Советской Молдавии*, Москва, Стройизд, 1987, стр. 123.

Fig. 5. Fațada principală a blocului nr. 9 al UTM, arhiva IMP Chișinău-proiect

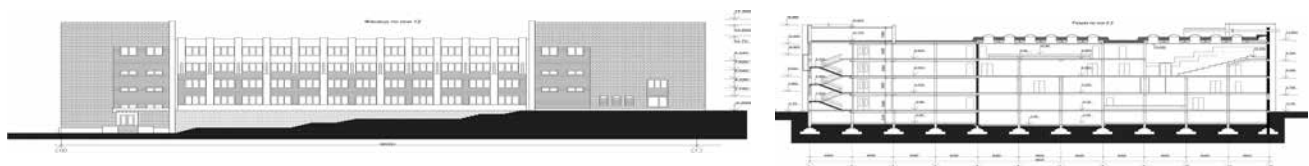

Fig. 6. Fațada laterală, secțiune, arhiva IMP Chișinău-proiect

Fig. 7. Plan parter și plan etaj, arhiva IMP Chișinău-proiect

aprobat de către ministrul adjunct al învățământului RSSM și în corespundere cu cerințele normative-lor pentru instituțiile superioare de învățământ din URSS (fig. 5, 6, 7).

În perioada 1965-2015, la Facultatea de Urbanism și Arhitectură a UTM au fost formați în jur de 2000 de arhitecți. Cea mai mare parte din ei au realizat și realizează clădiri și construcții în Moldova și în afara ei. O bună parte au ales calea cercetării și au susținut teze de doctorat și teze de doctorat habilitat.

Primul doctor în științe a fost din pleiada primilor studenți, prima promoție (1970), și anume Evgheni Bognibov, care a absolvit cu diplomă roșie facultatea. În 1976, la Moscova, Bognibov a susținut teza de doctorat cu tema *Пути развития*

архитектуры Советской Молдавии (1940-70 гг.) на примере общественных зданий (18.00.01). Din 1970 până în ziua de azi, E. Bognibov lucrează la Catedra de arhitectură, parcurgând toate treptele didactice: asistent, lector superior, conferențiar universitar. În plan administrativ, a ocupat postul de prodecan în 1980-1983.

Absolvenții FUA, deținători ai titlului științific de doctor:

Iaroslav Taras – doctor în arhitectură.

Mihail Șargorodski – doctor în științe tehnice, 1981.

Ivan Kozlovski – doctor în arhitectură.

Alexandr Belkin – doctor în arhitectură.

Fig. 8. Prima promoție de arhitecți a UTM (foto din arhiva personală a lui Evgheni Bognibov)

Serghei Lebedev – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Формирование архитектурно-пространственной среды крупного города в условиях сложного рельефа (на примере города Кишинева)*. Ленинград, 1983.

Adriana Ianovici – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Цвет в архитектуре Молдавии*, Москва, 1984.

Valentina Benderskaia – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Архитектурно-планировочное решение амбулаторно-поликлинических зданий (с применением ЭВМ) на примере Молдавии*, Москва, 1986.

Alexandru Cocin – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Архитектурно-ландшафтное формирование сельскохозяйственных территорий*. Москва, 1986.

Anatolii Kuzi – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Становление молдавской советской архитектуры в 1924-40-е гг.*, Москва, 1987.

Vasili Borovski – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Архитектурно-планировочное раз-*

витие городов Молдавии в XIX – начале XX вв., Москва, 1988.

Vladimir Gaidaş – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Пути повышения художественной выразительности крупного, исторически сложившегося города (на примере Кишинева)*. Москва, 1989.

Alexandr Zolotuhin – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Архитектурно-планировочная организация сельских жилых домов в условиях сложного рельефа Молдавской ССР*, Киев, 1989.

Serghei Cherdivarencu – doctor în studiul artelor. Teza de doctorat: *Взаимодействие пластических искусств в молдавском фольклорном театре*. Москва, 1991.

Tatiana Buimistru – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Цвет и фактура в формировании архитектурного облика индустриальных жилых зданий городов Молдовы*. Москва, 1992.

Valeriu Lupaşcu – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Научные агропромышленные центры*

Молдовы (градостроительные аспекты). Москва, 1993.

Eleonora Brigalda-Barbas – doctor în studiul artelor. Teza de doctorat: *Evoluția picturii de gen din Republica Moldova (1945-2000)*. Chișinău, 1994.

Victoria Dormidontova – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Усадебные парки Молдавии*, Москва, 1995.

Aurelia Carpov – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Arhitectura Art nouveau în Cernăuți*. UAUIM, București, România, 2000.

Sergius Ciocanu – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *Biserici tradiționale de zid din Basarabia*. UAUIM, București, 2000.

Tamara Nesterov – doctor în studiul artelor. Teza de doctorat: *Monumentele de arhitectură de la Orheiul Vechi – surse istorice în studierea sitului*. Chișinău, 2002.

Mariana Șlapac – doctor habilitat în studiul artelor. Teza: *Arhitectura de apărare din Moldova medievală (mijlocul secolului al XIV-lea – mijlocul secolului al XVI-lea)*. Chișinău, 2004.

Svetlana Ilvițkaia – doctor habilitat în arhitectură. Teza de doctorat: *Закономерности формирования архитектуры православных монастырских комплексов (на примере балканских стран)*. Москва, 2005.

Anastasia Moscaliuc – doctor în arhitectură. Teza de doctorat: *The Jewish Contribution to Archi-*

itecture in Kishinev. Technion – Israel Institute of Technology, 2014.

Luând în considerație numărul absolvenților arhitecți, de remarcat este faptul că doar aproximativ un procent din ei au obținut titlul de doctor și de doctor habilitat. Acest lucru este explicabil: unele imobile sau ansambluri arhitectonice realizate sunt chiar mai valoroase decât cercetările teoretice, puse pe hârtie. Prin proiectele realizate arhitecții Moldîrca Vlad, Gordeev Anatolie, Telipiz Gheorghe, Apostolov Igor, Karețki Mihail, Studzinschi Valeriu, Kuzi Anatolii, Povar Iurie, Povar Olga, Bulat Gheorghe, Isac Vasile, Grișco Valeriu, Gangal Boris, Smolin Victor, Galcinski Valentin, Dubelari Vladimir, Iskimji Nicolai, Carpov Ivan, Eremciuc Mihai, Eremciuc Vasile, Guzun Nina, Eremciuc Gheorghe, Borozan Sergiu, Jinkin Ghenadie, Kozlova Irina, Garconița Sergiu, Prodan Vladimir, Kirilov Valerii, Ciuprin Serghei, Bosenco Grigorii, Teajco Petru, Kalujak Maxim și mulți alții au contribuit esențial la formarea aspectului arhitectonic al orașelor moldovenești și nu numai. Este imposibil să enumerăm toate succesele arhitecților din Moldova. Putem afirma cu certitudine că ei au fost și rămân a fi primii în procesul de edificare, transmitând ștafeta cunoștințelor de la o generație la alta.

Pentru lucrări remarcabile, unii arhitecți au obținut distincții importante:

Fig. 9. Colectivul pedagogic la specialitatea arhitectură, UTM (1 septembrie 2009)

- Titlul onorific Om Emerit al Republicii Moldova – Igor Apostolov, Gheorghii Vîsoțki, Vlad Modîrcă, Eugen Bîzgu, Nicon Zaporojan, Mihai Eremciuc, Mihai Rusu, Vladimir Dubelari
- Medalia „Meritul Civic” – Igor Apostolov, Nicon Zaporojan, Vladimir Bocaciov, Boris Grițunic, Petru Tejco
- Laureați ai Premiului de Stat al Republicii Moldova – Anatolii Gordeev, Vasile Eremciuc, Ghenadie Jinkin
- Premiul Guvernului – Natalia Moghilevskaia (Borovskaia)
- Ordinul „Gloria Muncii” – Igor Apostolov, Gheorghe Bulat, Evghenii Smolin, Iurie Hangan
- Premiul Național al Republicii Moldova – Vladimir Modîrcă
- Insigna de Onoare – Igor Apostolov
- Titlul onorific Arhitect Emerit al Lituaniei – Vasile Lupu
- Medalia „Mihai Eminescu” – Ion Pascal

Actualmente, programa de studii la specialitatea arhitectură este organizată conform sistemului integrat licență și master, profesia de arhitect fiind reglementată la nivel european.

Absolvenții FUA la specialitatea arhitectură obțin diploma de arhitect, cu titlul de master în arhitectură, iar aceasta le oferă dreptul de a profesa liber, dar în conformitate cu prevederile Legii arhitecturii. Arhitectul de astăzi trebuie să fie format în așa mod, încât să ofere răspuns noilor cerințe, schimbărilor rapide ale valorilor culturii contemporane, să facă față exploziei de materiale și tehnologii noi, să contribuie la îmbogățirea contextului urban și rural existent.

Universitatea Tehnică a Moldovei oferă formare profesională complexă a arhitecților, ceea ce le dă posibilitatea de a se orienta către diverse domenii conexe, artistice, tehnice și teoretice. Titlul de master în arhitectură le permite accesul la studii doctorale și, în acest fel, orientarea către cercetare și carieră universitară. Titlul de ARHITECT permite creație cu multă inspirație și utilitate.